

ทฤษฎีและแนวความคิดที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องภาพพจน์ของเด็กเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ทางการเมืองนั้น จำเป็นต้องกล่าวถึงการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) ก่อน เนื่องจากเป็นจุดกำเนิดของสาระทางการเมือง ที่ทำให้เด็กมีภาพพจน์ในลักษณะต่าง ๆ ตอบมบาททางการเมืองในระบบการเมืองของไทย ในที่นี้จะเริ่มพิจารณาแนวทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองโดยทั่วไปของเด็กกับการเรียนรู้ทางการเมืองโดยคุณในแง่ของความเปลี่ยนแปลงพัฒนาการ ส่วนสัมพันธ์ของการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กกับระบบการเมือง ความสำคัญของอำนาจหน้าที่ทางการเมืองในระบบการเมือง และภาพพจน์ของเด็กที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ทางการเมือง เป็นลำดับไป

การเรียนรู้ทางการเมือง

นักรัฐศาสตร์หลาย ๆ ท่านที่ได้ศึกษาวิจัยทางด้านการเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) ได้พยายามให้คำจำกัดความของคำคำนี้ไว้มากมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยสาระแล้วมีความคล้ายคลึงกัน เช่น Almond และ Powell¹ ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้ทางการเมืองหมายถึง "กระบวนการ

1

Gabriel Almond and Bingham G. Powell, Jr., Comparative Politics : A Developmental Approach. ใน สุจิต บุญบงการ, "นิลิตนศึกษากับการพัฒนาทางการเมือง," ใน วรรณไวทยากร (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 10.

ที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน" คำว่าวัฒนธรรมทางการเมือง หรือ Political Culture หมายถึงแบบแผนของทัศนคติและความรู้สึกของบุคคลต่อการเมือง เป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล วัฒนธรรมทางการเมืองครอบคลุมไปถึงความรอบรู้ทางการเมือง ความรู้สึกเกี่ยวกับสถาบันทางการเมือง ตลอดจนความรู้สึกพึงพอใจในสถาบันหรือระบบการเมืองนั้น ๆ¹ Easton และ Dennis² กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมือง "ประกอบด้วยกระบวนการของการพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ที่ทำให้บุคคลได้รับทัศนภาพทางการเมือง (political orientation) และรูปแบบพฤติกรรมของตน" Greenstein³ กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมืองใดแก่ "การเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองในทุก ๆ ทาง ทั้งในรูปแบบและนอกในรูปแบบ ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ การเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของวัฏจักรชีวิต(life cycle)" Mannheim⁴ กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมือง

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6.

²

Easton and Dennis, Children in The Political System :

Origins of Political Legitimacy (New York : McGraw-Hill Book Company, 1969), p.7.

³

Fred I. Greenstein, "Political Socialization," International Encyclopedia of the Social Sciences (New York : The Free Press, 1968), Vol. p.55.

⁴

Jarol B. Mannheim, A Politics Within : A Primer in Political Attitudes and Behavior (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1975), p.48. ใน วิสุทธิ โปธิแทน, "การให้ความรู้ทางการเมืองเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ," รัฐศาสตร์สาร (สิงหาคม 2519) : 50.

ว่าคนอยู่ในระบบการเมืองและทำให้เกิดความสำเหนียก (perception) หรือปฏิกิริยา (reaction) ต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง (political phenomena) กระบวนการอันนี้เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (economic, social and cultural environments) ของสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่ และยังเกิดจากกระบวนการปะทะสังสรรค์ (interaction) ของบุคคลภาพและประสบการณ์ของปัจเจกบุคคลนั้นอีกด้วย" Sigel¹ กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมือง เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้จากการถ่ายทอดค่านิยม (norms) และพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งเป็นที่ยอมรับและกำลังดำเนินอยู่ในระบบการเมืองนั้น จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง" หินพันธ์ นาคะตะ² มีความเห็นว่า "การเรียนรู้ (Socialization) โดยทั่วไปเป็นการพัฒนาพฤติกรรมของบุคคลซึ่งมีการกระทำต่อกัน และเป็นกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง แต่การเรียนรู้ทางการเมือง เป็นได้ทั้งการเรียนรู้เกี่ยวกับการเมืองและไม่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมทางการเมืองรวมทั้งการเรียนรู้ทัศนคติทางการเมืองและการมีบุคลิกภาพในทางการเมือง" นักรัฐศาสตร์บางท่านพยายามจำกัดความของคำนี้ให้แคบเข้า เช่น

¹Roberta Sigel, "Assumptions About the Learning of Political Values," The Annals , 361 (1967) : 13.

²Nakata, The Problems of Democracy in Thailand : A Study of Political Culture and Socialization of College Students, p.88.

Weissberg¹ ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็น "กระบวนการเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับรัฐบาล และการเมือง ซึ่งการเรียนรู้จะปรากฏผลอย่างชัดเจนในการแสดงพฤติกรรมทางการเมืองออกมา เช่น พฤติกรรมการออกเสียงเลือกตั้ง"

จากคำจำกัดความต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการที่สำคัญในการก่อให้เกิดลักษณะทางการเมือง ตั้งแต่ระดับบุคคล ระดับชาติ หรือแม้กระทั่งระดับโลก หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับการเมืองสามารถแยกออกจากกระบวนการนี้ได้ สรุปได้ว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ในสถานการณ์เมืองของแต่ละบุคคล จากตัวการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในทุกขั้นตอนของชีวิต ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิด ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจ ค่านิยม และ พฤติกรรมทางการเมือง ตลอดจนสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจคล้ายคลึงกันหรือต่างกันทั้งอาจเป็นการสนับสนุน (support) หรือไม่สนับสนุนต่อระบบการเมืองที่ตนเกี่ยวข้องกันอยู่ก็ได้ ตัวการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมือง (agents of political socialization) นั้น² อาจแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1

Robert Weissberg, Political Learning, Political Choice & Democratic Citizenship (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, 1974), p.88.

2

รายละเอียดอยู่ใน John W. Ellsworth and Arthur A. Stahnke, Politics and Political Systems (New York : McGraw-Hill Book Company, 1976), p.116-128. Gabriel A. Almond, "Political Process, in Comparative Politics Today : A World View, pp.47-49. ใน สมพร เขียวแมน, "ความเชื่อทางการเมืองของข้าราชการไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี ข้าราชการ กทม. " หน้า 64-65.

ก. กลุ่มปฐมภูมิ (primary groups) ได้แก่ ครอบครัว เป็นตัววาง
รูปวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

ข. กลุ่มทุติยภูมิ (secondary groups) ได้แก่

1) โรงเรียน เป็นสถานที่ให้การศึกษาให้คนเป็นผู้มีความรอบรู้
เกี่ยวกับเรื่องรัฐบาล มีความสนใจการเมือง และรู้ถึงโอกาสที่จะมีบทบาททาง
การเมืองมากขึ้น

2) กลุ่มเพื่อน (peer groups) เป็นกลุ่มคนที่มีสถานภาพใกล้เคียง
กันและมีความใกล้ชิดกันมาก ย่อมทำให้บุคคลยอมรับนับถือความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
ในขณะเดียวกันก็เรียนรู้บุคลิกภาพระหว่างสมาชิกด้วยกัน เกิดเป็นแรงจูงใจหรือ
แรงผลักดันที่มีอิทธิพลต่อการเมืองได้

3) กลุ่มอาชีพ (occupation or professional groups)
เป็นกลุ่มอาชีพการงาน และองค์การที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ คนจะเข้า
เป็นสมาชิกกลุ่มใดขึ้นอยู่กับความรู้สึกในการประเมินค่าการกระทำและจุดมุ่งหมาย
ของกลุ่มนั้น ๆ ขณะเดียวกันเขาก็ประเมินค่าของการกระทำของเขาควรวางจะมี
บทบาทต่อกลุ่มนั้นเพียงใด เมื่อคนเขามารวมกันอยู่กลุ่มเดียวกัน การถ่ายทอด
ความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ ก็ย่อมเกิดขึ้น

4) สื่อมวลชน (mass media) เป็นตัวการที่สำคัญอีกอันหนึ่งในการ
ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การเสนอข่าวสารเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั่วโลก
มีส่วนในการถ่ายทอดทศนคติ ค่านิยมใหม่ ๆ ต่อประเทศที่เกิดใหม่นอกจากข่าวสาร
ด้านการเมืองแล้ว ก็ยังเป็นตัวนำค่านิยมต่าง ๆ ที่สังคมยอมรับไปสร้างความรู้สึกร
ทางอารมณ์ ที่มีอิทธิพลมากในการวางรูปความเชื่อทางการเมือง

5) การติดต่อทางการเมืองโดยตรง ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม
ทางการเมืองไม่ว่าจะถูกสร้างสรรค์โดยครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยใดก็ตาม
หากประชาชนถูกเพิกเฉยละเลย ถูกหลอกลวง ถูกปิดโอกาสในทางการเมือง

ทัศนคติของบุคคลต่อการเมืองก็เปลี่ยนไปได้ เพราะฉะนั้น การติดต่อทางการเมือง โดยตรงใดแก่ การมีพรรคการเมืองและการหาเสียงเลือกตั้ง การให้ประชาชน ได้มีโอกาสในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง จึงเป็นการสร้างทัศนคติทางการเมืองของประชาชนอีกทางหนึ่ง

จากตัวการ (agents) ที่ให้การเรียนรู้ทางการเมืองดังกล่าว ได้อธิบายถึงขั้นต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองไว้ 4 ขั้น คือ

1. ขั้นพื้นฐาน เป็นการเรียนรู้ทัศนคติ ค่านิยม ทักษะ และความสัมพันธ์ของบุคคลในบทบาทต่าง ๆ ขั้นนี้ครอบคลุม โรงเรียน มีบทบาทเป็นตัวหล่อหลอมได้มาก
2. ขั้นที่ประสบการณ์มีอิทธิพลต่อจิตใจสำนึก และกำหนดเป็นบุคคลิกภาพ ขั้นพื้นฐานของบุคคลในฐานะเป็นสมาชิกของสังคมอย่างบริบูรณ์ ขั้นนี้กลุ่มเพื่อน สมาคม องค์กรต่าง ๆ มีอิทธิพลในการกำหนดบุคคลิกภาพ
3. ขั้นที่บุคคลได้รับการเรียนรู้ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกประเทศ การตัดสินใจและเข้าใจเหตุการณ์ทางการเมือง ขั้นนี้สถาบันสื่อสารมวลชน พรรคการเมือง และการดำเนินการทางการเมืองมีบทบาทสำคัญมาก
4. ขั้นที่บุคคลเข้าไปเป็นสมาชิกของระบบการเมือง ทั้งในลักษณะผู้สังเกตการณ์ที่ไม่มีพฤติกรรมใด ๆ (passive) เข้าไปมีพฤติกรรม (active) เป็นขั้นที่กระบวนการ

1

Lucian W. Pye, Politics, Personality, and Nation Building : Burma's Search for Identity (New Haven : Yale University Press, 1965), pp.45-46.

การเรียนรู้ทางการเมืองได้รับผลสำเร็จที่สามารถนำคนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้

ไม่ว่าจะเป็นระบบการเมืองแบบใดก็ตาม การเรียนรู้ทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองเสมอ เพราะแม้ว่ามนุษย์จะมีความคิดในทางสร้างสรรค์ต่างจากสัตว์ แต่ถ้ามองหาสิ่งที่มาชักจูง โน้มน้าว ไปในทางใดทางหนึ่งแล้ว ความคิดของคนเราย่อมแตกแยกไปคนละทิศละทางได้ ในการพัฒนาทางการเมืองในระบบใดก็ตาม หากสมาชิกในระบบการเมืองนั้นมีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และอุดมการณ์ไปในทางส่งเสริมต่อกันแล้ว พฤติกรรมก็จะออกมาในลักษณะที่สนับสนุนต่อกัน และระบบนั้นก็จะเป็นไปได้ด้วยดี ดังนั้นสถาบันอันเป็นตัวการ (agents) ของสังคมดังกล่าวแล้วต่างก็มีอิทธิพลในการโน้มน้าวความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่รวมเรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเข้ามาอยู่ในแนวเดียวกัน

เด็กกับการเรียนรู้ทางการเมือง

ในการศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กนั้น ประเด็นที่น่าสนใจก็คือเมื่อใดที่กระบวนการนี้เกิดขึ้น หรืออะไรที่เป็นสาระทางการเมือง (political objects) อันแรกที่เขาได้สัมผัสของเด็ก สิ่งเหล่านี้สามารถหาคำตอบได้ด้วยการศึกษาการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก เพราะในแง่หนึ่งนั้น การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นการพัฒนาการสร้างสรรค์เฉพาะของบุคคลในทางการเมืองของแต่ละคนขึ้น¹ และยังเป็นต้นกำเนิดของทศนคติ ค่านิยม หรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาในทางการเมือง นั่นคือ การเรียนรู้ทางการเมืองในวัยเด็ก จะมีผลสำคัญต่อทศนคติ ค่านิยมและพฤติกรรม

1

Richard G. Niemi., "Political Socialization," in Socialization to Politics, ed. Jack Dennis, (New York : Wiley, 1973), p.118.

เมื่อเด็กนั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว¹ ซึ่งในทางทฤษฎีแล้วในวัยเด็กนี้เอง ที่นับว่าเป็นวัยที่เหมาะสมที่สุด ที่จะเริ่มซึมซาบ (absorb) ในการที่จะมีทัศนภาพทางการเมืองในรูปแบบใด² เพราะจากการศึกษาของ Easton นั้นพบว่าเด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองในหลายด้าน เช่นการแสดงทัศนคติต่อสิ่งที่นำออก (output) ของระบบการเมืองบางประการ เช่น กฎหมาย หรือระเบียบคำสั่งบางอย่าง สิ่งเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นได้ชัดแจ้งว่า ทัศนภาพทางการเมืองนั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ในวัยเด็กแล้ว³

ทัศนภาพทางการเมืองอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้หรือความสำเหนียก (perception) ความรู้และความเข้าใจ (knowledge, cognitions) ความรู้สึกหรือพอใจ (affection) ความรู้สึกและทัศนคติ (feeling and attitudes) การรู้จักประเมินคุณค่า (evaluations) ค่านิยมและบันทัดฐาน (values and norms)⁴ ที่เด็กมีในทางการเมือง ทัศนภาพทางการเมืองดังกล่าว อาจเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบต่อระบบการเมืองก็ได้ ถ้าเป็นไปได้ในทางบวก ก็สามารถสรุปได้ว่าเด็กให้การสนับสนุนต่อระบบการเมือง อันจะมีผลต่อระบบการเมืองในค่านี่เป็นการส่งเสริมความมีเสถียรภาพของระบบการเมืองให้สูงขึ้น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าทัศนภาพทางการเมืองเป็นไปได้

1

Easton and Dennis, Children in The Political System : Origin of Political Legitimacy, p.5.

2

Niemi, "Political Socialization," p.119.

3

Easton and Dennis, Children in the Political System : Origin of Political Legitimacy, p.96.

4

ibid., p.5.

ในค่านลบทระบอบการเมือง ก็อาจมีผลต่อระบบการเมืองในการที่จะก่อให้เกิดความ
 ดึงเครียด (stress) ขึ้นแก่ระบบการเมืองหรืออาจจะถึงกับทำให้ระบบการเมือง
 นั้น ๆ ไม่สามารถดำรงอยู่ได้ ทั้งนี้จึงอาจพิจารณาความสำคัญของการเรียนรู้ทาง
 การเมืองในวัยเด็กได้ว่า เป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพิจารณาความมีเสถียรภาพ
 ของระบบการเมืองนั้น ๆ ¹ และการศึกษาในค่านนี้คือเด็กจึงไม่ใช่เรื่องที่ไร้สาระ แต่
 เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะคือเป็นจุดกำเนิดของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งหมด นัก
 รัฐศาสตร์ในหลายยุคหลายสมัยที่ใดศึกษาในค่านนี้ ต่างตระหนักถึงความสำคัญของเด็ก
 ที่มีต่อระบบการเมืองนับแต่ Plato และ Aristotle ก็เคยกล่าวถึงการให้การ
 ศึกษาอบรมแก่เด็กว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการที่เด็กจะเติบโตขึ้นอย่างเหมาะสมในชุมชน
 (community) ของตน ² โดย Plato ได้เสนอแนะว่า วัยของเด็กจากเด็กเล็ก
 ไปสู่วัยรุ่น จนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกว่าเวลาใด ที่จะสร้างคุณลักษณะ
 เฉพาะใด ๆ ขึ้นมา ³ และยิ่งเสริมอีกว่าคุณลักษณะเฉพาะนี้อาจเปลี่ยนแปลงไปตาม
 สภาพแวดล้อมที่เขาเกี่ยวข้องสัมพันธ์อยู่ ⁴ นักรัฐศาสตร์ในสมัยต่อมา เช่น Moore
 และ Rousseau เคยเขียนลักษณะชุมชนอุดมคติของตน ซึ่งกล่าวถึงความจำเป็น
 ของการให้ความรู้แก่เด็กให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ⁵ นอกจากนั้นนักปราชญ์ตะวันออก

¹
Ibid., p.118.

²
 Plato, Laws, trans. The Dialogue of Plato, Vol.4,
 (Oxford : Clarendon Press, 1953), p. 359, in Adolescence and
 Youth, Psychological Development in a Changing World, ed. John
 Janency Conger, (New York : Harper & Row Publishers, 1973), p.4.

³
Ibid.

⁴
Ibid.

⁵
 Dean Jaros, Socialization to Politics (N.Y.: Praeger
 Publishers, Inc., 1973), p.11.

บางท่านได้พิจารณาว่า การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นประเด็นสำคัญของการพิจารณาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ เช่น Confucius ซึ่งเป็นนักปราชญ์และนักการศึกษา และยังรับตำแหน่งทางการเมืองในฐานะที่ปรึกษาของกษัตริย์ เขาได้แนะนำเจ้าผู้ครองนครหลาย ๆ แห่งของจีนว่า การที่จะทำให้สถานภาพทางการเมืองของนครมั่นคงได้ ก็แต่โดยการค้นหาวิธีการที่จะปฏิบัติต่อพลเมืองให้ดีขึ้น เขาเชื่อว่าความรู้สึกทางใจในด้านความรักและความเคารพของบุตรที่มีต่อบิดามารดาของคนนั้นจะมีผลสำคัญต่อมาในส่วนที่เกี่ยวกับตำแหน่ง คือการใช้อำนาจหน้าที่หรือระเบียบคำสั่งในทางการเมือง นั่นคือสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากระเบียบแบบแผนของครอบครัวทั้งสิ้น ¹

ในระยะต่อ ๆ มา ได้มีนักรัฐศาสตร์หลายท่านที่พยายามศึกษาให้แจ่มชัดขึ้น เกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก ซึ่งส่วนใหญ่การศึกษาในด้านนี้มักมองว่าเด็กให้ความเชื่อถือ ความเกี่ยวพันหรือความพึงพอใจต่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนรูปแบบทางการเมืองที่เป็นอยู่ในระบบการเมืองนั้น ๆ ส่วนหนึ่งก็เพราะถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากในทางการเมือง โดยเฉพาะการพัฒนาไปสู่ความรู้สึกที่เกี่ยวกับความชอบธรรมของระบบการเมือง เมื่อเด็กเหล่านั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว และอีกส่วนหนึ่งก็เพราะเป็นความรู้สึกขั้นต้นที่สุดที่เกี่ยวกับการเมือง ²

จากการศึกษาของ Hess และ Easton ³ พบว่าโลกทัศน์ทางการเมือง (political world) ของเด็กนั้น เริ่มก่อรูปร่างขึ้นอย่างคึกคักก่อนหน้าที่เด็กจะเข้ามา

¹ Lin Yuthang, The Wisdom of Confucius (New York : Random House, 1943), p. 19.

² David O. Sears, "Political Socialization," in Handbook of Political Science (Vol.2) ed. Fred I. Greenstein and Nelson Polby (Reading, Mass.: Addison - Wesley, 1975), p. 96.

³ David Easton and Robert D. Hess, "The Child Political World," Midwest Journal of Political Science, VI (1962):235.

เรียนในระดับประถม (Elementary School) ทั่วๆ และจะดำเนินต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในระหว่างช่วงปีเหล่านั้น นอกจากนี้จากการศึกษาของ Lambert และ Klineberg¹ ก็พบด้วยว่า เด็กในช่วงอายุเพียง 6 ขวบ (จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในหลาย ๆ ประเทศ) รู้ว่าชาติอื่นต่างกับชาติของตน และรู้ว่าคนที่อยู่ในประเทศนั้นเป็นพวกเดียวกันกับตน เมื่อเด็กโตขึ้นจะมีความรู้สึกในทางที่เป็นบวกต่อสัญลักษณ์ต่าง ๆ ภายในชาติของตน เช่นการวิจัยในประเทศอเมริกาพบว่า เด็กนักเรียนในระดับต่าง ๆ ทุกระดับ มีความรู้สึกต่อธงชาติอเมริกัน ประเทศอเมริกันและคนอเมริกัน ในทางที่เป็นบวกอย่างมาก² แต่อย่างไรก็ดีความมีลักษณะชาตินิยมที่แสดงออกเป็นความพอใจต่อสัญลักษณ์บางประการของชาติคนมิได้เป็นเช่นผลการวิจัยข้างต้นเสมอไป โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งเอกลักษณ์หรือสัญลักษณ์ของชาติ เพิ่งจะเกิดขึ้นและยังไม่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันพอที่จะทำให้โลกทัศน์ของเด็กรับรู้และยอมรับได้ ตัวอย่างเช่นการศึกษาของ Reading³ ซึ่งเปรียบเทียบการรับรู้หรือความสำเหนียก (perception) ต่อชาติของตน ระหว่างเด็กอเมริกันและโคลัมเบีย โดยใช้คำถามว่า ประเทศของตน (อเมริกาหรือโคลัมเบีย) เป็นประเทศที่ดีที่สุดในโลก คำตอบคือเห็นอย่างอย่างมาก เห็นด้วย และไม่ทราบ ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กนักเรียนในประเทศโคลัมเบียนั้นยังอยู่ในระดับชั้นเรียนสูงขึ้น คำตอบเห็นด้วยอย่างมากและเห็นด้วยจะยิ่งลดลง (คือร้อยละ 62 ในระดับ 3 ลดเป็นร้อยละ 12 ในระดับ 7) และ

1

Sear, "Political Socialization," p.96.

2

เช่นการวิจัยของ Robert D. Hess and Judith V. Torney, The Development of Political Attitudes in Children (Garden City, N.Y.: Doubleday Anchor Books, 1968), pp.30-32; Edwin D. Lawson, "The Development of Patriotism in Children : A Second Look," Journal of Psychology, 55 (1963) : 279-286.

3

Reid Reading, "Political Socialization and The U.S.," Midwest Journal of Political Science, 7 (1968) : 361.

คำตอบว่าไม่ทราบจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น (จากร้อยละ 4 ในระดับ 3 เป็นร้อยละ 35 ในระดับ 7) ตรงกันข้ามกับเด็กอเมริกันนั้น ส่วนใหญ่ทุกระดับจะตอบว่าเห็นด้วยอย่างมาก คือ ประมาณร้อยละ 70 ตอบเห็นด้วยอย่างมาก และประมาณร้อยละ 20 ตอบว่าเห็นด้วย มีเพียงร้อยละ 8 เท่านั้นที่ตอบว่าไม่ทราบ

ขณะที่เด็กเริ่มเรียนรู้คุณสมบัติต่าง ๆ ภายในชาติของตน ตลอดจนความแตกต่างของชนชาติอื่นกับชาติของคนอยู่นั้น เด็กจะเริ่มสัมผัสกับการเมืองไปในระบบการเมืองที่ตนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อยู่ ซึ่งในตอนแรกนั้นเด็กจะเริ่มเรียนรู้ทางการเมืองในทันทีที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล (personals) มากกว่าในลักษณะของสถาบัน (institutions) หรือบทบาท (roles) ซึ่งมีความสลับซับซ้อนและยุ่งยากมากกว่า

เช่นการศึกษาของ Greenstein¹ ในสหรัฐอเมริกาพบว่าร้อยละ 96 ของเด็กนักเรียนในระดับ 4 ที่สุ่มได้สามารถบอกชื่อประธานาธิบดีของตนได้ หรือจากการศึกษาเด็กนักเรียนอเมริกันในระดับ 2 ของ Easton และ Dennis² โดยให้เด็กเลือกรูปที่เป็นตัวแทนที่ดีที่สุดของรัฐบาล ผลปรากฏว่าเด็กส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 86 จะเลือกรูปประธานาธิบดีวอชิงตัน และประธานาธิบดีเคนเนดีและในทำนองเดียวกัน เมื่อถามว่าผู้นำประเทศไปสุดความก้าวหน้ามากที่สุดคือใคร ปรากฏว่าประมาณร้อยละ 86 เลือกตัวประธานาธิบดีเช่นกัน นอกจากนี้จากการศึกษาของ Greenstein³ และ Sears⁴ (1969) พบว่าทั้งเด็กและผู้ใหญ่ในอเมริกาส่วนมากจะให้ความเชื่อถือและรู้จักตัว

1

Fred I. Greenstein, "The Benevolent Leader : Children's Images of Political Authority," American Political Science Review, 54 (1960).

2

Easton and Dennis, Children and the Political System : Origins of Political Legitimacy, p.116.

3

Sears, "Political Socialization," p.99.

4

Ibid.

ประธานาธิบดีมากที่สุด เช่นเดียวกับการศึกษาของ Reig และ Billon-Grand¹ ในฝรั่งเศส พบว่าเด็กรู้จักประธานาธิบดีเคอโกลด์มากที่สุด และการศึกษาของ Greenstein² ท้องถิ่นก็พบว่าเด็กรู้จักสมเด็จพระบรมราชินีนาถแห่งประเทศ อังกฤษมากที่สุด แต่อย่างไรก็ดี การศึกษาในประเทศอื่น ๆ พบว่าผู้นำทางการเมือง อาจไม่เป็นที่รู้จักมากนักก็ได้ เช่นการศึกษาของ Connell³ ในออสเตรเลีย และ Pammatt⁴ ใน แคนาดา ต่างก็พบว่า เด็กรู้จักตัวประธานาธิบดีของอเมริกันมากกว่าตัวนายกรัฐมนตรีของชาติของตนเสียอีก

ในช่วงอายุระหว่าง 7 ถึง 13 ขวบ เด็กจะเริ่มรับรู้และเข้าใจในสัญลักษณ์ทางการเมือง (Political symbols) ที่สลับซับซ้อนมากขึ้นโดยในคอนคนของชววัยนี้ เด็กจะรับรู้แต่สัญลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับตน และการรับรู้จะเกิดขึ้นโดยฉับพลันและรวดเร็ว แต่พออายุประมาณ 10 หรือ 11 ปี เด็กจะมีการพัฒนาความสามารถในการรับรู้ ต่อสัญลักษณ์ ที่มีลักษณะที่ไม่ใช่บุคคล (impersonal) มากขึ้น⁵ และจากการศึกษาของ Adelson และ P.O.'Nell⁶ พบว่า การพัฒนาการในด้านการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กส่วนใหญ่ที่ศึกษานั้น

1
Ibid.

2
Ibid.

3
Ibid.

4
Ibid.

5
R.E. Dawson and K. Prewitt, Political Socialization (Boston: Little , Brown, 1969), p. 48.

6
Joseph Adelson and Robert P.O 'Nell, "Growth of Political Ideas in Adolescence : The Sense of Community, "Journal of Personality and Social Psychology, IV (1966) : 304-305.

เกิดขึ้นอย่างมากที่สุดในช่วงอายุระหว่าง 11 และ 13 ปี หลังจากอายุ 13 ปี เด็กจะมีการเรียนรู้ทางการเมืองที่สลับซับซ้อนกว่าเดิมอีก โดยจะเริ่มมีความรู้สึกถึงโลกการเมืองรอบ ๆ ตัวเขา ใ้ครู ใ้มีทัศนคติ เข้าใจเหตุการณ์ทางการเมือง หรือแม้แต่มีประสบการณ์ในทางการเมืองโดยตรง ซึ่งจะมีผลต่อตัวของเขาเมื่อเติบโตพ้นวัยเด็กแล้ว เช่น การศึกษาของ Easton และ Dennis¹ พบว่า เมื่อเด็กมีอายุได้ประมาณ 13-14 ขวบ เด็กจะมองรัฐบาลหรือผู้ใช้อำนาจทางการเมืองเช่นประธานาธิบดี และตำรวจในรูปอุดมคติ (ideal) น้อยลง หรือจากการศึกษาของ Hyman² พบว่าเด็กในช่วงวัย 13-14 ปี เป็นช่วงที่เด็กจะสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับการเมือง และเหตุการณ์ทางการเมืองที่ตนได้พบเห็น อยู่มากกว่าวัยที่ผ่านมา

ในช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมาแล้วนี้ เด็กจะมีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้สึก (affection) ความเข้าใจ (Cognition) และการประเมินคุณค่า (Evaluation) ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งในการศึกษาการเรียนรู้ของเด็กนั้น จะพบว่าในด้านความรู้สึกนั้นเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดกว่าส่วนอื่น การพัฒนาตนเองดังกล่าวเป็นสิ่งที่เด็กได้รับสัมผัสทั้งทางตรงและทางอ้อม จากตัวการต่าง ๆ ของสังคมที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันกับตน เด็กจะมีการพัฒนาลักษณะนิสัยของตน ซึ่งจะก่อให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตน (personal identity) โดยเกิดจากความต้องการในการแสดงออกด้วยตัวของตัวเอง และความพยายามแสวงหาสิ่งที่พ้องตรงกับลักษณะนิสัยและค่านิยมของตน โดยวิถีทางของตัวเอง³

¹Easton and Dennis, Children and the Political System : Origins of Political Legitimacy, p. 28.

²Herbert H. Hyman, Political Socialization (New York : The Free Press, 1959), p. 51-68.

³Sears, "Political Socialization," p. 45.

ลักษณะของกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ทางการเมืองจากวัยเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ นั้น Wirt¹ ได้ศึกษาและสรุปการพัฒนาการเรียนรู้ทางการเมืองออกเป็นหลายขั้นตอนกล่าวคือ ในระดับพื้นฐานของการเรียนรู้นั้น เด็กจะเรียนรู้ในค่านิยม ความผูกพันการให้ความเชื่อถือ และความจงรักภักดีต่อบ้านเกิดเมืองนอนของตน เรียนรู้ว่าเป็นสมาชิกของชาติใด พวกใดคือพวกของเขา และพวกใดบ้างที่ไม่ใช่พวกเขา ในระดับต่อมาการเรียนรู้จะเป็นการพัฒนาในด้านทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองและการปฏิบัติการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเมือง และในระดับที่สูงกว่านั้น เด็กจะเริ่มมีทัศนคติเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง เช่นในค่านิยมเกี่ยวกับตำแหน่งทางการเมือง โดยอาจจะเห็นผู้เลือกตั้งสมาชิกผู้แทนที่ตนชื่นชอบ หรือการรับสมัครลงแข่งขันเพื่อเป็นสมาชิกผู้แทนด้วยตนเอง ในขั้นสูงสุดนั้น เด็กจะมีการพัฒนาทางค่านิยมทัศนคติ และความรู้เกี่ยวกับนโยบายที่ออกมาจากระบบการเมืองนั้น ๆ (output) เช่น การออกกฎหมาย หรือข้อตัดสินใจต่าง ๆ ของรัฐบาล หรือสาระสำคัญอื่น ๆ เหล่านี้เป็นต้น

การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กกับระบบการเมือง

ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า การเรียนรู้ทางการเมืองนั้นเป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ ในด้านการเมืองของแต่ละคน จากตัวการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอยู่ ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในทุกขั้นตอนของชีวิต ก่อให้เกิดทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ ค่านิยมและพฤติกรรมทางการเมืองที่ต่างกันหรือคล้ายคลึงกัน ทั้งอาจเป็นการสนับสนุน หรือต่อต้านระบบการเมืองที่ตนมีความสัมพันธ์อยู่ก็ได้ ต่อไปนี้จะได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ทางการเมืองกับระบบการเมืองอันเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

1

Frederick M. Wirt, Introductory Problems in Political Research (Englewood Cliffs : Princtice-Hall, Inc., 1970), p.31.

ระบบการเมืองนั้นเป็นกลไก ซึ่งผูกพันกับข้อตัดสินใจต่าง ๆ ในสังคมทั้งหมด เช่นที่ Easton โลกกล่าวว่า "ในทุกสังคมแม้ว่าจะเป็นสังคมแบบง่ายที่สุดหรือเล็กที่สุด คนทุกคนในสังคมจะต้องถูกแทรกแซงด้วยอำนาจหน้าที่ของสังคม เพื่อตัดสินใจแตกต่างต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับกัน" ¹ ไม่มีประชาชนในสังคมใดเลยที่จะพอใจต่อสังคมนั้นอย่างสมบูรณ์ และไม่มีสังคมใดเลยที่จะปราศจากการขัดแย้งกันระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ดังนั้น จึงไม่มีสังคมใดเลยที่ไม่มีระบบการเมือง² ระบบการเมืองจึงอาจจำกัดได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลและสถาบันต่าง ๆ ที่จัดการรักษาภูมิระเบียบและจัดข้อยุ่ยากและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ที่ซึ่งไม่มีสังคมใดที่สามารถจัดการเรื่องเหล่านี้ได้โดยปราศจากรัฐบาล

Easton กล่าวว่า ระบบการเมือง หมายถึง กระบวนการที่ซึ่งสิ่งที้นำเข้าสู่ระบบ (input) อันประกอบด้วยสิ่งที่ต้องการหรือข้อเรียกร้อง (demands) และส่วนที่สนับสนุน (supports) ถูกแปรเปลี่ยนไปโดยโครงสร้าง และกระบวนการต่าง ๆ อันจะก่อให้เกิดสิ่งที่นำออกจากระบบ (output) ได้แก่ ข้อตัดสินใจ หรือการกระทำ³ การทำงานของระบบนี้จะมีลักษณะเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา (dynamic) คือจะมีสิ่งที้นำเข้าสู่ระบบ ได้แก่ข้อเรียกร้องและการสนับสนุน ข้อเรียกร้องนี้จะเป็น

¹ David Easton, The Political System (New York : Alfred A. Knopf, 1953), pp.136-137.

² David Easton, A System Analysis (New York : Harper & Row 1972), pp.46-47.

³ Easton and Dennis, Children in the Political System : Origins of Political Legitimacy, p.48.

ปัญหาหรือประเด็นทางการเมืองหรือไม่อยู่ที่ลักษณะและขนาดของการเรียกร้อง¹ ส่วนการสนับสนุนในที่นี้อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ประเภทแรกเป็นการแสดงออกที่ชัดเจน อันจะมีผลช่วยส่งเสริมเป้าหมาย ผลประโยชน์ หรือการกระทำของอีกคนหนึ่ง หรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นอยู่ในขณะนั้นของระบบการเมือง เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาแทนราษฎร การไปเสียภาษี เป็นต้น อีกประเภทหนึ่ง เป็นการสนับสนุนที่ไม่ใช่เป็นการแสดงออกภายนอกแต่เป็นเรื่องของจิตใจ อันได้แก่ความรู้สึก ความเชื่อ ทศนคติ ซึ่งบุคคลนั้นมีอยู่ อันจะทำให้เขาพร้อมที่จะสนับสนุนช่วยเหลือการกระทำของอีกบุคคลหนึ่งได้ นักรัฐศาสตร์บางคนเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture)² ในเรื่องของการสนับสนุนนั้น Easton³ ได้แบ่งประเภทของการสนับสนุนไว้เป็น 3 ประเภท คือ การสนับสนุนต่อประชาคมทางการเมืองหรือต่อชาติของคน (support for the community) ซึ่งอาจแสดงออกมาในรูปของความเป็นชาตินิยม การสนับสนุนต่อระบอบการปกครอง (support for the political regime) และ การสนับสนุนต่อฝ่ายที่มีอำนาจหน้าที่ (support for the authorities) อันหมายถึงสมาชิกของระบบซึ่งเป็นผู้ดำเนินบทบาทในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการดำรงรักษาระเบียบแบบแผนของระบบการเมืองนั้น ๆ เช่น นายกรัฐมนตรี ทหาร ตำรวจ

¹ ลิซิท ซีร์เวคิน "แนวการศึกษาการเมืองของสำนักพฤตินิยมศาสตร์;" รัฐศาสตร์สาร, 2 (พฤศจิกายน 2520) :19.

² สุจิต บุญบงการ, "การวิเคราะห์ระบบการเมือง," ใน การเมืองการปกครองเปรียบเทียบปัญหาและแนวความคิด (กรุงเทพมหานคร : แผนกวิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 11.

³ Easton and Dennis, Children and the Political System : Origins of Political Legitimacy, pp.58-61.

เมื่อสิ่งที่นำเข้าสู่ระบบดังกล่าวถูกเปลี่ยนโดยโครงสร้างและกระบวนการต่าง ๆ ใดแก่รัฐบาลกลไกต่าง ๆ เช่นหน่วยงานฝ่ายข้าราชการ เมื่อผ่านกรรมวิธี เช่น การประชุม การอภิปราย เป็นต้น ก็จะตัดสินใจออกมาเป็นส่วนที่นำออกจากระบบ ซึ่งมีความหมายถึง การตัดสินใจหรือนโยบายทางการเมือง ซึ่งจะต้องมีการบังคับใช้ให้มีการปฏิบัติตาม ส่วนที่นำออกจากระบบดังกล่าวอาจรวมถึงตัวบทกฎหมาย ข้อบังคับระเบียบ ตลอดจนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้กับประชาชน นโยบายการดำเนินงานของรัฐบาลในคานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ และถ้าผู้ใดไม่ปฏิบัติตาม จะต้องได้รับโทษซึ่งอาจจะเป็นโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การปรับ หรือโทษที่รุนแรง เช่น การจำคุกหรือประหารชีวิตก็ได้¹ ส่วนที่นำออกจากระบบเป็นผลออกมานั้น อาจจะทำให้ผู้เรียกร้องพอใจหรือไม่พอใจก็ได้ หรืออาจเป็นที่พอใจของกลุ่มหนึ่ง อีกกลุ่มอาจไม่พอใจและมีปฏิกริยาตอบโต้ เราก็นึกว่าส่วนที่นำออกจากระบบดังกล่าวมีผลกระทบกระเทือนต่อส่วนที่นำเข้าสู่ระบบและเรียกผลกระทบดังกล่าวว่าการป้อนกลับ (feed back)

สิ่งที่น่าพิจารณาอีกคือ การดำรงอยู่ของระบบหรือความมีเสถียรภาพของระบบอันเป็นสิ่งที่ปรารถนานั้นจะดำเนินไปด้วยดีได้อย่างไร คำตอบก็จะมุ่งไปที่ตัวการบ่อนทำลายความมีเสถียรภาพของระบบนั้น โดยพิจารณาไปที่ความตึงเครียด (stress) ที่จะมีผลทำให้การเคลื่อนไหวของระบบชะงักงันได้ ความตึงเครียดนี้ได้แก่ความตึงเครียดอันเกิดจากข้อเรียกร้องเข้าระบบ ซึ่งหมายความว่าระบบไม่สามารถเปลี่ยนข้อเรียกร้องในฐานะเป็นส่วนที่นำเข้าระบบให้เป็นส่วนที่นำออกจากระบบได้ อันอาจสืบเนื่องมาจากความไร้ประสิทธิภาพของระบบเอง หรือข้อเรียกร้องเป็นสิ่งที่มากเกินไปจนไม่สามารถจะทำได้ก็ได้ ส่วนความตึงเครียดอีกประการหนึ่งได้แก่ความตึงเครียดอันเกิดจากการสนับสนุน ได้แก่การที่สมาชิกของระบบถอนการให้การสนับสนุนในคานต่าง ๆ แก่

¹ สุจิต บุญบงการ, "การวิเคราะห์ระบบการเมือง", หน้า 12.

ระบบ ใ้แก่การสนับสนุนต่อประชาคมทางการเมืองหรือต่อชาติ ครอบงำการปกครอง หรือความเชื่ออันเป็นแนวทางของระบบ และต่อฝ่ายที่มีอำนาจหน้าที่ ซึ่งจะก่อให้เกิด ความตึงเครียดแก่ระบบ มีผลทำให้ระบบไม่สามารถเคลื่อนไหวไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเสถียรภาพ การสนับสนุนในทางต่าง ๆ เหล่านี้จะมีลักษณะที่เป็นบวกหรือลบนั้น ส่วนหนึ่งก็ขึ้นอยู่กับคนที่คนในระบบจะมีทัศนภาพทางการเมืองไปในแนวบวกหรือลบต่อ ระบบการเมืองนั่นเอง ทัศนภาพทางการเมืองนี้เป็นเรื่องของจิตใจที่จะมีผลต่อพฤติกรรม ต่อไป คือเป็นเรื่องของการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจ ความรักหรือความพอใจ ความ รู้สึกและทัศนคติ การรู้จักประเมินคุณค่า¹ และค่านิยมและบันทัดฐาน ที่บุคคลมีต่อระบบ การเมืองในแนวบวกหรือลบ การมีทัศนภาพทางการเมืองที่เป็นมายอมเป็นส่วนหนึ่งของ การสนับสนุนที่มีต่อระบบโดยเฉพาะส่วนสนับสนุนให้ทางงานจิตใจนั่นเอง ใ้กล่าวได้ว่า ทัศนภาพทางการเมืองนั้น เป็นผลมาจากการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งจะเกิดขึ้นตั้งแต่ ในวัยเด็ก และมีอิทธิพลต่อไปจนถึงวัยเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นการศึกษาการเรียนรู้ทาง การเมืองในวัยเด็กจึงมีส่วนสำคัญในการพิจารณาความมีเสถียรภาพของระบบการเมือง ใ้เช่นอย่างนี้

การเรียนรู้ทางการเมืองและภาพพจน์เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ทางการเมือง

ระบบการเมืองทุกระบบจะมีบทบาททำหน้าที่ต่าง ๆ ห่งที่เป็นทางการและไม่ เป็นทางการ เพราะมีอำนาจหน้าที่มากน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของบทบาทเหล่านั้น บทบาท เหล่านี้จะประกอบกันเป็นโครงสร้างแห่งอำนาจหน้าที่ (the structure of authority) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้กลุ่มหรือชาติดำเนินงานไปตามเป้าหมายที่วางไว้ได้ โดยเฉพาะ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนขอเรียกร้องทั้งหลาย ให้เป็นผลออกมาในลักษณะของข้อตัดสินใจ

1

Easton and Dennis, Children and the Political System :Origins of Political Legitimacy, p.5.

และการกระทำต่าง ๆ ที่มีอำนาจบังคับ ขณะที่ระบบยังมีการเคลื่อนไหวอยู่นั้น กลุ่มบทบาทเหล่านี้จะทำหน้าที่ต่าง ๆ กัน และมีความสัมพันธ์กันตลอดเวลา เช่น ทหารทำหน้าที่ในการป้องกันประเทศ ตำรวจทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ภารกิจและบทบาทที่ดำเนินอยู่ในแต่ละระบบการเมือง อาจเหมือนกัน คล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับส่วนประกอบอื่น ๆ อีกหลายประการ เช่น สภาพของสังคม วัฒนธรรมประเพณี และที่สำคัญก็คือ ระบอบการปกครองที่ใช้เป็นแนวทางในการปกครองของประเทศหรือระบบการเมืองนั้น ๆ เช่น ในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนในฐานะสมาชิกของระบบมีส่วนร่วมสัมพันธ์สูงกับผู้มีอำนาจหน้าที่ทางการเมือง ในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และเป็นผู้ใช้อำนาจเหล่านั้น ด้วยการเลือกตั้งตัวแทนทำหน้าที่แทนตน หรือในระบอบการปกครองแบบเผด็จการ บทบาทสำคัญของการใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองขึ้นอยู่กับ ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำส่วนน้อย เป็นต้น

ในขณะที่ผู้ดำรงตำแหน่งดำเนินกิจกรรมตามบทบาทที่ตนดำรงอยู่ สมาชิกของระบบอาจยอมรับหรือไม่ยอมรับในอำนาจหน้าที่นั้นก็ได้ ขณะที่อำนาจหน้าที่ยังไม่ถูกทำลายหรือซัดส้านต่อด้วยการเคลื่อนไหวของระบบก็ดำเนินไปด้วยดี ผู้ดำรงตำแหน่งในบทบาทที่เป็นผู้ใช้อำนาจหน้าที่ทางการเมืองนั้นก็สามารถออกคำสั่ง หรือควบคุมอำนาจการได้ และสมาชิกของระบบจะเชื่อฟัง ถ้าวาการใช้อำนาจหน้าที่ขณะนั้นเป็นไปอย่างมีความชอบธรรม (legitimacy)¹

ในขณะที่ระบบการเมืองมีการเคลื่อนไหวอยู่นั้น การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กจะเกิดขึ้นตลอดเวลาเช่นกัน การเรียนรู้ทางการเมืองดังกล่าว เกิดขึ้นได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากตัวการต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อยู่ การเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยหล่อหลอม ความรู้ความเข้าใจความรู้สึก และการประเมินคุณค่าต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางการเมือง การเรียนรู้ อาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์จากสถานที่ปรากฏจริง หรือจากทฤษฎีที่เด็กได้รับ

¹ Ibid, p. 100.

จากการถ่ายทอดจากตัวการบางอย่าง เช่น โรงเรียน ทั้งสองส่วนนี้อาจเหมือนกัน หรือขัดแย้งกันก็ได้

การเรียนรู้เกี่ยวกับอำนาจทางการเมืองโดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ เริ่มตั้งแต่ การเรียนรู้อำนาจหน้าที่ในครอบครัว โรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ ที่ขยายวงกว้าง ออกไปทุกทาง จากประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้นตามวัย เด็กจะได้เรียนรู้ว่ามีอำนาจหน้าที่ อื่น ๆ อยู่นอกจากครอบครัว นอกจากพ่อและมีอำนาจหน้าที่อยู่เหนือพ่อ และพ่อก็ต้อง เชื่อฟัง เช่นการเรียนรู้ว่าพ่อต้องเชื่อฟังต่อตำรวจจราจร หรือต่อสัญญาณไฟแดง เพื่อ หลีกเลี่ยง เด็กได้เรียนรู้ว่าตำรวจมีอำนาจจับกุมผู้กระทำผิดกฎหมาย อันเป็นอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมาย เรียนรู้วาทกรรมอำนาจที่จะลงโทษศิษย์ได้ เมื่อศิษย์ทำความผิด โดยที่พ่อ และแม่ไม่สามารถเขามายุ่งเกี่ยวได้ การเรียนรู้ของเด็กว่าบทบาทใดมีอำนาจหน้าที่สูง ในระบบการเมืองนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะของระบอบการปกครองของระบบการเมืองนั้น ๆ เช่นระบบการเมืองแบบเผด็จการ เด็กจะเรียนรู้ถึงการใช้อำนาจหน้าที่เด็กชกในการ วินิจฉัยสั่งการหรือออกกฎหมาย และผู้อยู่ใต้อำนาจก็ต้องเชื่อฟังเคารพ ควบคุมเกรงอำนาจ การลงโทษนั้น หรือในระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เด็กอาจเรียนรู้ถึงการใช้อำนาจหน้าที่ของปวงชน โดยการออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร เพื่อใช้อำนาจหน้าที่ แทนตนในการบริหารประเทศเป็นต้น

การเรียนรู้ของเด็กอาจมีส่วนทำให้ภาพพจน์ของเด็กที่มีต่อระบบการเมือง หรือ บทบาทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ในระบบการเมือง เช่นไปในทางบวกหรือลบก็ได้ ถ้าเป็นไปในทางบวกก็หมายถึงว่าเด็กสนับสนุนต่อระบบการเมืองหรือต่อบทบาทต่าง ๆ แต่ถ้าวเป็นไปในทางลบ หมายความว่าเด็กคัดค้านหรือไม่สนับสนุนต่อระบบการเมืองหรือ ต่อบทบาทต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาเรื่องความมีและไม่มีเสถียรภาพของระบบ การเมืองได้ ภาพพจน์ของเด็กเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ทางการเมืองนั้นประกอบด้วย 2 ลักษณะที่สำคัญ คือ ส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจ (cognition) อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องของความรู้สึกพอใจ (affection) หรือไม่พอใจและในเรื่อง ของการประเมินคุณค่า (evaluation) ในการศึกษาเด็กนั้นพบว่าส่วนที่สองยากที่

จะแยกออกจากส่วนแรกให้เห็นได้อย่างเด่นชัด¹ ทั้งนี้ภาพพจน์ในที่นี้จึงเป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกทั้งการประเมินคุณค่าของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่ถูกตอง ทั้งที่บุคคลอื่นในระบบยอมรับ หรืออาจไม่ถูกตองตามบันทัดฐานเช่นนั้นก็ได้ ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้จากลักษณะของระบบการเมืองที่เขาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อยู่

ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย

การเรียนรู้ทางการเมือง (political socialization) เป็นกระบวนการศึกษาเรียนรู้ในดานการเมืองของแต่ละบุคคล จากตัวการ (agent) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์อยู่ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในทุกขั้นตอนของชีวิต ซึ่งจะมีผลก่อให้เกิดทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมือง ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจคล้ายคลึงกันหรือต่างกัันทั้งอาจเป็นการสนับสนุน (support) หรือไม่สนับสนุนต่อระบบการเมืองที่ตนเกี่ยวข้องกับอยู่ได้

การสนับสนุน (support)² เป็นความรู้สึกไว้วางใจ (trust) การให้ความเชื่อมั่น (confidence) หรือความพอใจ (affection) หรือการคัดค้าน (opposite) ที่บุคคลต่าง ๆ มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

บทบาท (role)³ หมายความว่าถึงกลุ่มรูปแบบเกี่ยวกับพฤติกรรมที่คาดหวังของสมาชิกในสังคม ซึ่งจะผูกพันอยู่กับตำแหน่งในสถาบันต่าง ๆ (institution)

1
Ibid., p. 101.

2
Ibid., p. 57.

3
Hendrik van Dalen and L. Harmon Zeigler, Introduction to

สถาบันเป็นกลุ่มของความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทต่าง ๆ ที่มีพฤติกรรมร่วมกันเพื่อดำเนินการให้ได้รับผลตามเป้าหมาย

ฝ่ายอำนาจหน้าที่ (the authorities)¹ ได้แก่สมาชิกของระบบการเมืองผู้ซึ่งมีความรับผิดชอบในการดำรงรักษา ระเบียบ กฎเกณฑ์ ที่เป็นอยู่ในระบบการเมืองนั้น ๆ ซึ่งจะมีอำนาจหน้าที่ในลักษณะใดย่อมขึ้นอยู่กับบทบาทที่เป็นอยู่

ภาพพจน์ (Image)² เป็นเรื่องของความรู้ความเข้าใจ (cognition) ความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจ (affection) และการประเมินคุณค่า (evaluation) ของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ทั้งที่บุคคลอื่น ๆ ยอมรับเป็นบันทัดฐานหรือตามเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ ในที่นี้จะมองในแง่ของความผูกพัน ความมีบุญคุณ ความน่าไว้วางใจ อำนาจและความเป็นผู้นำ

ความผูกพัน (Attachment) แสดงออกในรูปของความชอบ (likeness) และความเชื่อมั่นในความเป็นคนดี

ความมีบุญคุณ (Benevolence) แสดงออกในรูปของความช่วยเหลือ (helpfulness) และการให้ความปกป้องคุ้มครอง (protectiveness)

ความน่าไว้วางใจ (Dependability) ได้แก่การไว้วางใจ (trust - worthiness) ในความไม่ผิดพลาดของการกระทำ (infallibility) และความอดทนไม่ทอดอวยต่อการกระทำ (persistence)

1

Easton and Dennis, Children in the Political System :

Origin of Political Legitimacy, p.60.

2

Ibid., p.99.

อำนาจ (power) แสดงออกในรูปของอำนาจในการควบคุม (control) ซึ่งมีลักษณะเป็นอิทธิพลและอำนาจการลงโทษ (Sanctions)

ความเป็นผู้นำ (Leadership) มองในรูปของความรอบรู้ (knowledgeability) การตัดสินใจ (decision making) ความขยัน (deligence) และการมีบทบาทเป็นผู้นำเสมอ ๆ

อำนาจหน้าที่ (authority) จัดเป็นอำนาจ (power) ชนิดหนึ่ง¹ แต่อำนาจหน้าที่มีลักษณะ : เป็นทางการและเป็นรูปแบบทางกฎหมายกว่าอำนาจโดยทั่วไป เป็นอำนาจที่ขึ้นอยู่กับตำแหน่งอันเป็นที่ยอมรับและเป็นพื้นฐานของการดำเนินงานของระบบการเมือง² ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "อำนาจชอบธรรม" เช่น รัฐธรรมนูญให้อำนาจแน่นอนแก่นายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่คือมีสิทธิตามกฎหมายที่จะออกคำสั่งและควบคุมซึ่งคนอื่น ๆ ต้องเชื่อฟังหรือยินยอม ส่วนอำนาจโดยทั่วไป นั้นจัดเป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่จะจัดการหรือติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น ๆ ให้จักรกรหรือกระทำตามที่เขาต้องการได้³

อำนาจทางการเมือง (political authority)⁴ ในการวิจัยหมายถึงสิ่งที่ผูกพันอยู่กับบทบาท (roles) ต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างของอำนาจหน้าที่ ทำให้บทบาทเหล่านั้นมีอำนาจควบคุมสั่งการ อำนวยการต่อสมาชิกของระบบการเมืองได้ ซึ่งเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อำนาจหน้าที่ทางการเมือง

¹ Ibid., p.99.

²

Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan, Power and Society (New Haven, Conn : Yale University Press, 1950), p.133.

³

อ่านใน R.H. Tawney, Equality (New York : Harcourt Brace Jovanovich, 1931), p. 230 ; และ Lasswell and Kaplan, Power and Society , p. 133.

⁴

Easton and Dennis, Children in the Political System : Origins of Political Legitimacy, p.99.